

Oblačilna kultura

- ✚ oblačilni videz: pomeni vse, kar se na kom tvarnega vidi oziroma noša ali obleka (v širšem pomenu - tudi obuvala, pokrivala in rokavice).

- ✚ moda: v določenem času uveljavljeni kroji oblačil, obutve, vzorci blaga, modni dodatki. Nanjo vplivajo številni dejavniki, od družbenih pojavov, popularne kulture, medijev, svetovne politike, do razvoja v znanosti, tehnologiji in umetnosti.

- ✚ narodna in ljudska noša:
 - so oblačila predvsem kmečkega prebivalstva v predindustrijski dobi.
 - Izraz narodna noša označuje kmečko praznično obleko, kakršno je proti koncu 19. stoletja začel nositi del narodno zavednega slovenskega meščanskega prebivalstva ob slovesnih priložnostih.
 - Obleka je na Slovenskem izražala pripadnost domačemu kulturnemu izročilu in s tem tudi slovenstvu.
 - Po 2. svetovni vojni pa narodno nošo nosijo predvsem na različnih prireditvah.

- ✚ pripadnostni kostum:
 - z narodno nošo ljudje izkazujejo svojo pripadnost - narodno, pokrajinsko, lahko tudi krajevno.

- ✚ uniforma:
 - Med prvimi znanimi uniformami so bile tiste v rimski vojski in drugih sodobnih civilizacijah.
 - Sodobne uniforme uporabljajo oborožene sile, paravojaške organizacije, policija, civilna zaščita, gasilci, varnostniki, nevladne organizacije, zdravstveni delavci,...
 - Uniforma od nekdanj šteje za častno oblačilo in od nosilca se pričakuje tudi takšno ravnanje.

1) Prazgodovina:

- O prvih oblačilih pričajo arheološke najdbe in stenske slikarije.
- Oblačila so si delali iz prepletenega ločja, trav in živalskih kož.
- Zametki preprostega tkanja segajo 27 tisoč let nazaj.
- Sčasoma so se kožam naučili odstraniti dlako in nastalo je usnje.
- Oblačila so sešili s koščnimi iglami.
- V poznejšem obdobju sta se pojavila lan in volna.
- Na primitivnih statvah so začeli tkati in dodajali vzorce.
- Na Japonskem so v tem času že uporabljali svilo.

2) Antika

Grki:

- Osnovo grškega oblačenja so sestavljala preprosta oblačila štirikotnih oblik: hiton (moško in žensko platneno oblačilo), hlamida (volneno kvadratno ogrinjalo) in peplos (žensko oblačilo, speto s sponkami).
- Oblačila arhajskega obdobja so spominjala na obliko dorskih stebrov. Okraševali so jih z drobnimi geometrijskimi vzorci, vezeni, vertikalnimi progami in obrobami.
- Za klasično obdobje so bili značilni preprosti materiali ter enostavnost in eleganca bogato nagubanih oblačil, na katerih se je odražal jonski vpliv.
- V helenističnem obdobju so Grki izdelovali razkošnejša in barvitejša oblačila z bogatimi gubami, mehkih in ukrivljenih linij.
- Uporabljali so oblačila bele barve.
- V glavnem so hodili bos, nosili pa so tudi preproste sandale z jermeni, s plutovinastim ali lesenim podplatom, imenovane krepide, in usnjene škornje.

Rimljani:

- Osnovno oblačilo obeh spolov je sestavljala tunika, ki so jo nosili preko lanenega, v pasu prevezanega predpasnika.
- Preko tunike so nosili različne oblike ogrinjal.
- Značilno vrhnje oblačilo dostojanstvenikov je bila obsežna toga polkrožne oblike.
- Poleg oblačil so tudi obuvala odražala statusni položaj posameznika.
- Najbolj razširjena obutev so bili sandali z jermeni, nosili pa so tudi natikače in usnjene škornje. Sandali so bila vsakdanja obutev, zaprta obuvala pa so uporabljali samo ob svečanih priložnostih.

3) *Srednji vek:*

a) KMETJE

- Moški - temna sukna oblačila: suknjič do kolen, dokolenske hlače ali namesto njih dve sukneni nogavici, na glavi so imeli pokrivalo.
- Ženska - dolgo tuniko do gležnjev. Na glavi so imele ruto, ki jim je pokrivala tudi vrat. Obute so imeli lesene cikle ali obuvala iz govejega usnja.
- Poleti so hodili bos.

b) MEŠČANI:

- Omejena glede razkošja in barve.
- Prepovedano zlato, srebro, biseri, čista svila, pisani kožuhi in kuna.
- Nosili so volneno sukno.
- Prstane so lahko imeli majhne vrednosti in brez kamna.
- Pasovi so bili lahko samo cenejši, okovani in ne pozlačeni.
- Dekleta so lahko imela trakove za lase iz žameta.

c) PLEMIČI:

- Imeli so oblačila živahnih barv.
- Iz svile, žameta in krzna.
- Verižice, prstane in nakit iz dragih kamnov.
- V 14. in 15. stoletju je obleka dobivala nenavadne oblike.
- Prevladujoča ženska obleka z dolgo vlečko, ki so jo obrobljali s krznom, rokavi so bili široki, izrez ob vratu nenavadno koničast.
- Ženske so si z različnimi okraski najbolj nenavadno oblikovale lase.

4) *Renesansa*

- Med ženskimi oblačili so bili predvsem nabrano krilo, korzet in srajca s čipkami.
- Na oblačila evropskih narodov je vplivala italijanska, nemška in španska moda.
- Pri ženskem oblačilu se je pojavil steznik in krinolina, ki je popolnoma zabilas obliko telesa.
- Pojavila so se prva široka krila s kovinskimi obroči.
- Obuvala so postajala širša.

5) *Barok in rokoko*

- Priljubljeni so bili težki materiali - žamet, svileni taft, saten in brokat.
- Oblačila so postajala bolj sproščena in udobnejša, saj so odstranili steznike.
- Razkošna oblačila v škrlatno rdečih, zelenih, modrih in rumenih tonih so bogato krasili z dragocenimi čipkami, rozetami, trakovi, zlatimi vezeninami ipd.
- Oglati gležnjarji z okrasno zaponko in visoko peto v drugi barvi.
- Rdeče pete so bile znak plemenitega stanu. V obdobju rokokoja so okraševanje stopnjevali do skrajnosti.

6) *Klasicizem*

- Oblačila so postala enostavnejša, udobnejša, bolj praktična in so zajemala širši sloj ljudi.
- Meščanski način oblačenja brez pretiranega okraševanja je začelo povzemati tudi plemstvo.
- Pojavile so se prve trgovine s konfekcijo.
- V času revolucije so ženske odvrgle steznike in tako se je razširila moda preprostih, pod prsmi prevezanih belih srajčk, ki so spominjale na antična oblačila.
- Moški so nosili frak, telovnik in podkolenske hlače.
- Ženske čevlje so nadomestili z nizkimi copati ali s sandali z jermeni po antičnem vzoru. Tudi moški so nosili nizke čevlje brez pet, ki so jih zavezovali s pentljami.

7) *Romantika*

- FRAK: najprej je bil jahalni suknjič.
- Po letu 1800 sta k fraku sodila obvezna sprehajalna palica in cilinder, pod frakom pa so si gospodje nadeli steznik za čim bolj ozek pas.
- Pri nas ga je nosil tudi France Prešeren.
- Od 20. stoletja naprej živi frak le za najbolj slovesne prireditve, diplomatske sprejeme, nosijo ga simfoniki, igralci v plesnih predstavah, kabaretih...
- Še vedno pa ostaja kralj moške garderobe.

8) Obdobje 19. in 20. stoletja

- Najprej so se nosile prozorne srajce in tunike, pas pa je bil dvignjen tik pod prsi.
- Po prvi svetovni vojni so bile značilne srajce in predvsem oblačila manj strogih oblik.
- Krila so se krajšala.
- Pojavljala pa so se tudi oblačila, ki so jih lahko nosile tako ženske kot moški.

Jeans

- ✓ Leta 1837 so bile izdelane prve kavbojke iz modrega jeansa.
- ✓ Delavci so ga dolgo nosili, ker je material zelo močan in se ni dolgo izrabil.
- ✓ Blago je bilo navadno pobarvano z indigo, barvo so pridobivali iz rastlin v Ameriki in v Indiji.
- ✓ Kasneje so oblačila uporabljali kopalci zlata, kavboji itd.
- ✓ Danes pa je jeans prisoten po vsem svetu.